

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Index Magistratus Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. XXX. De pecunia imperanda, tributis, Ærario.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

CAPVT XXX.

De pecunia imperanda, tributis, ærario.

1. **N**eruus belli, totiusque Reipubl. pecunia est. l. 1. §. in causa 20. D. de Quæst. malum necessarium; sine quoannonæ, & quæ præter honores sunt, præmia, stipendia, sumptus præstari non possunt. neque enim, inquit Tacit. lib. 4. histor. quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi possunt. Cicero ad Q. Frat. Imperium sine vectigalibus retineri nullo modo potest. ideoque rectè Senatus Neroni omnium tributorum immunitatem facere cogitanti, collaudato multùm eius animo, respondit, Incisis nervis Remp. stare non posse. Necessaria ergò pecunia. nihil tamen est toto orbe, quod Reges, Principes, Respub. sæpiùs grauiusque affligerit, concusserit, euerterit, quàm pecuniæ tributorumque improba extorsio. testes omniù gentium, omniumque; etatum historiæ. Vnde rectè Salustius ad Cæsarem: Ego cuncta imperia crudelia magis acerba quàm diuturna arbitror. & Tacitus Mithridatem arguit atrociolem fuisse, quàm nouo regno conduceret: laudat Germanicum, qui Cappadocibus quædam ex regiis tributis diminuit; quo mitius imperium Romanum speraretur.

2. **Q**uid ergò si exigere pecuniam nocet, si carere non possumus? medicos imitabimur, venena venenis ita temperantes, vt non tantùm medicinæ fiant, sed grauissimi, acutissimi & maximè lethales morbi per ea optimè & vix sine iis sanentur. Tributorum vectigaliumque temperamentum est Iustitia. hæc potestatem imponentis, causam, proportionem, modumque exactiõnis requirit. Potestas gradum supremi Principis, seu, quæ sub nullo Principe est Reip. exigit, causa; defensio, seu alia necessitas Reip. est. non aliter sine causa populum tributis exhaurire licitum, quàm venam medico incidere, nisi valetudo exposcat vel restauranda, vel præseruanda. Proportio; vt vnus in alterum onus non reclinet: vt exemptus sit nemo, nisi ex causa publica: vt clerici sunt, & palatini, leg. ex causa. C. de privilegiis eorum qui in Sacro palatio militant. vt capitatio criuis remissa. leg. h. C. de capit. acin. cens. exim. Modus; vt exactores supra, aut aliter quàm indictum est, à nemine exigant. Huic rei à Romanis multæ leges scri-

scriptę, multę pęnę propofitę, multa exercita iudicia, à nullis magis peccatum, nullę illis fatis fuerunt cautiones, non infpektorum, difcufforum, atque peręquatorum officia, non exactoribus, & compulforibus, non publicanis, & conductoribus præfcriptę regulę. Formam modumque tributorum tam ex iure Codicis quàm Authenticorū præter alios pulchrę enarrat Gudelin. *Iur. nouiff. l. 5. c. 9.* & libellum dedit Iul. Cęfar. Bulengerus de *uectigalibus pop. Romani.*

Tributa iufta & neceffaria benę commendat Iuftin. *Novel. vt Iudices fine quoquo fuff. 8. §. oportet.*

Quin & à reuerentia loci folutionem olim commendatam fecit, ita vt in ædibus facris fieret, affiftentibus ecclefiarum defenforibus, & œconomis. *Novel. de mandat. Princip. 17. §. feq. denegato iure afyli folutionem detrectantibus eque, ac mali- tiõfẽ in exactione tributorum verfantibus, Novel. de colla. 128.*

Sed neque in præfentẽ tantum, fed & que potefit obuẽnre improuifo neceffitatẽ in ærariũ thefaurũ conferre, & folicitũ effe congruit. Quamquam enim bonus Princeps qui magis à fuis diligitur, quàm timetur, habet quidquid poffident ciues; & diuinã lege *Deut. c. 17.* prohibeatur multiplicare fibi aurum, & argentum; & Tyro exprobreter, *apud Zachar. c. 9.* quod coaceruauerit fibi argentum tanquam puluerem, & aurum vt lutum platearum: id tamen ita eft accipiendum; ne vel iniquẽ congerantur opes, vel in iis congeftis fiducia, non in auxilio manus diuinę ponatur. nam & Chriftus loculos habuiffe legitur. Sententia ruficorum à Proculo relata, à Celfo laudata in *l. fi Chorus. 79. §. 1. D. de leg. 3.* fuit, pecuniam fine peculio fragilem effe; peculium appellabant, quod præfidij caufã feponeretur: vt quidam bellis ciuilibus factitaffent. Id fi ruficis, multo magis Rebufp. Principibusque conuenit. ne qua eos improuifa neceffitas obruat, fi ærarium vacuum ad belli expenfas adferre nihil potuerit. vt Lacones ideo in difcrimina extrema lapfos cenfeat *Arift. 2. pol. c. 7.* Romani quidem Saturni Ædem pro ærario habuerunt, aurumque illatum, vt forma etiam obeflet rapinę, in grauiorum laterculorum figuram conflauerunt. Aliud etiam ærarium fuit, in quo ciuium tributa, uectigalia fociorum, & præde Imperatorum acerbantur. Denique aliquando tertium: quod pecunia in Gallici belli caufam à populo collata. cum execrationibus, ne inde amoueretur, nifi illud ingrueret. quam rem nuper eft imitatus Sixtus V. cuius poft mortem tamen fpes euauit.

3.
Fauor iufto-
rum tribu-
torum.

4.
Princeps in
omnem ne-
ceffitatem
thefaurum
habeat.

5. Fontē ærarij perennis suppeditant agri, nemora, possessiones, quæ in patrimonium Reip. selectæ. vt Romulus in partes tres agrum Romanum diuisit, vnâ sacris faciendis, alteram Reip. oneribus, tertiam ciuibus. In Ægypto quinta fructuum pars Regi penditur consilio & contractu Ioseph. *Genes. 47.* Vectigalia & tributa penè cum Regibus nata sunt. *3. Reg. c. 5.* vsus prorogauit ad omnia, quæ regalia vocantur.

6. Vectigal magnum parsimonia est.

Parsimonia. *Si rectè frueris, non est vt copia maior
Ab Ioue donari possit tibi.*

Inde Alphonfus asserebat Regibus, qui pro reditu sumptus metiuntur, omnia cedere bona. secus iis accidit, qui demum postquam comederunt rem, rationem putant, & seram parsimoniam in fundo quærunt. vt priuati ita Principes, qui inutilibus hominibus aulas refertas habent, adulatoribus, morionibus, histrionibus, & qui nec numerari nec nominari omnes possunt. nolim tamē parsimoniâ illiberalem, ac Principe indignam, qualis fuit Ludouici XI. qui à familia patricios, ac nobiles abegit, sartore pro feciali, tonsore pro legato, medico pro cancellario vsus. Nō debet Princeps infami parsimoniâ splendorem Imperij obfuscare; sed neque summam fortunam definire luxu. Nero diuitiarum & pecuniarum fructum non alium reputabat, quàm profusionem: sordidos esse, quibus ratio expensarum constaret: prælautos & magnificos, qui abuterentur. *Sueton. c. 30.* Magni fuere Principes, quorum magni

7. *Non tamen illiberalis.* conatus à parsimoniæ neglectu retardati sunt. alij etiam ipsi per illum perierunt. Obiectum ab Hira strenuo Duce Carolo VII. Regi Galliarum, cum Angli felici bello totum penè regnum occuparent, & ille gynæceo, choreis, & epulis se daret, *illū cum pompa & tripudio perire velle.* quo libero dicto Rex quasi è longo veterno excitatus Rempubl. curare cœpit, & fœliciter exinde bellum confecit.

8. *Absq; prodigalitas.* Paupertas penè sequitur prodigalitem. periculosum animal est Rex pauper. Nero nec largiendi, nec absumendi modum tenens, post ærarium exhaustum, stipendia militum & commoda veteranorum protraxit, mox calumniis rapinifque animum attendit; tandem nulli officium delegauit, vt non adiiiceret, *scis quid mihi opus sit, & hoc agamus, nequis quidquam habeat.* *Sueton. c. 30. & seq.*

9. *Inde paupertas, & eius mala.* Paupertatē Regiam sæpè domanij alienatio secuta est, magna

gna Imperij immunitio. Inde fertur Maximilianus I. Caroli IV. Imperij vitricum appellasse. Odi, inquit Alexander Magnus, hortulanum qui olera radicibus excindit. Acta Syllæ Dictatoris rata habita sunt omnia, dura quamuis & crudelia, non tamen vectigalium remissio. reputabat enim Senatus nec illi licitum esse, cui concesserat omnia, quibus Respub. & pace & bello salua est, minuere.

Indebita tamen exactiones populo placando, vel in totum, vel in partem sæpè remittuntur. id fecit Adrianus, Pertinax, Iulianus, Germanicus, aliique: & solemne fuit Regibus Perfarum primum annum concedere immunem.

Non negligenda sunt pœnarum mulctarumque compendia: augenda etiam quorundam grauiorū scelerum, homicidiorum, peculatus, improbè litigantium pœnæ: agricultura, mercatura promouenda: metalla, si qua gignit prouincia, eruenda. ea Regum est mercatura. dānandi in hunc laborem, aliaque opera publica grauium scelerum rei: omnesque alia naturæ dotes explorandæ. vt quantum fieri potest, à populo onerando abstinetur. atrum aurum est quod à lachrymis fluit.

Si quod tamen necessitas exprimit, nomine suo solatium prædicet. subuentionis voce potiùs, quàm tributi appellentur, suppetiarum, subsidiorum, & vt apud Belgas, precariarum. in Anglia beneuolentiæ, apud Hispanos donatiui, & vt apud Persas, & Ethiopes, & apud veteres Germanos, spontaneæ collationis, aut similibus vocabulis dulcoretur asperitas negotij: vt quamuis Regum preces imperia sint, & minæ; non tamen id populo ostentetur: benignam credat petitionem, causam necessariam, impensas ritè faciendas non argumentetur, vt D. Augustinus, in pœnam exigi. c. maiores 16. q. 7. quia discessit, inquit, deuotio Dei, accessit iudicium fisci. nolimus partiri cum Deo decimas: modo autem totum tollitur. hoc tollit fiscus quod non accipit Christus. Omnino id agat Princeps, vt ametur, si enim malus dumtaxat timeatur, & tributis populum grauet, facilè is alium respicit, quem credat fore leniorem. quis, citra eam causam, credat Saluiano 5. de gubernat. Dei. Vna, inquit, & consentiens illic Romana plebis oratio est, vt liceat eis vitam quam agunt agere cum barbaris: & miramur si non vincantur à nostris partibus Gothi, cum malint apud eos esse quàm apud nos Romani? utinam omnes Catholici Principes Saluianum exaudirent! politiam, tributa, disciplinam suam hæreticorumque hostium inter se compararent, ex usque de animis suorum coniecturam

facerent, ac cui periculo, se religionemque, quam profiterentur, subiiciant!

13. *Cum modestia petantur, habentur.* Non igitur Principes gloriantur aureum sibi esse pratum, quod metant quoties lubeat, non fingant imminere hostem, aliamue necessitatem, & pecuniâ exactâ, quasi nube depulsâ in luxum abutantur: causam à necessitate commendent, non imperent, sed impetrent. Suadam, non violentiam, Legatam ad populum mittant. Magnas etiam Deas esse credant Inopiam & Impossibilitatem. numquam eò rem deducant, ut disputari queat, ubi ad tributa populi consensu opus est, voluntarij an dissentientes obstringant. quod controuertit Saxo, apud Sleydanum l. 14. quæ vota maiora dicantur ex numero personarum, vel quantitate contributionis, ut inter priuatos l. 8. D. de pact. quæ res pluribus sæpè locis, & nuper in Imperio Romano Germanico acerbè disputata fuit. qua in re etiam monet Cominæus lib. 10. c. ult. non durioribus verbis utendum esse ad impetrandum Ordinum consensum. Camelus blanditijs, non verberibus prouocatur, ut ultra quàm possit laboret. caueant Principes, ne vnquam referant responsum Carolo Audaci datum, apud Gul. Paladin. Hist. Burgun. lib. ult. non detur ansa de causæ inutilitate, de auersa pecunia, de protracta in luxum querendi. sed semper meminerint moniti Mæcenatis ad August. apud Dion. l. 52. non clam me est non nullos tributa & vectigalia institui agrè laturos esse: verum hi ipsi, si neque alio præterea damno afficiantur, & re ipsâ comperiant, hæc ipsorum salutis causa, utque ceteris suis bonis tutò perfrui possint exigi; præterea cum plerique ipsorum eam pecuniam alij Magistratum gerentes, alij præfecti regionum, alij militantes excipient; magnas etiam tibi gratias agent, quòd exiguam reddituum suorum partem tibi conferentes, reliqua omnia sine damno percipere possint. Dignam Mæcenate sententiam iudicabit, qui omnium verborum momenta ponderabit; causam publicam facit leuem, & cætera innoxiam exactionem, ceteros ciuium redditus indemnes, neque quemquam immunem. leue est cum vel parum, vel distinctis temporibus confertur. l. penult. C. de col. fund. patrim. l. 11. vel ab humanis exactoribus recipitur. l. 33. D. de Iur. æquiori animo soluitur quod ab omnibus soluitur.

14. *Cum iustitia & equalitate.* Ferre, quam sortem patiuntur omnes, Nemo recusat.

Inde l. 10. C. tit. de Immunitate nemini concedenda, inde inspectores, persequatores, qui grauatos releuarent pro modo fundorum,

dorum. l. 1. C. de censibus & censu. l. 11. l. ult. C. de annonis & trib.
l. 10. inde bonorum Aderatio, & Censu.

Quare acerbè Dioclet. & Max. in l. professio. C. de muneribus.
l. 10. rescribunt: Professio & desiderium tuum inter se discrepant: cum
philosophum te esse proponas, vinceris auaritiâ & rapacitate: & one-
ra quæ patrimonio tuo iniunguntur solus recusare conaris. Quod frustra
te facere cæterorum exemplo poteris edoceri.

Omnium prouincias regentium præcipua erat cura, tri- 15.
buta exigere. §. 1. in Auth. de mand. Princip. l. ult. C. eod. quam
etiam Præfecti prætorij agebant, l. 3. C. de annon. sicut & Cura tri-
butorum
ad Præsides
spectabat.
vectigalia, portoria, salina, annona, & classes ad species tran-
uehendæ sub eorū sollicitudine erant. l. 8. l. 10. & seq. C. de ve-
ctigal. l. 1. C. de classib. ita vt susceptoribus ad prouinciam missis
exactio non permitteretur, sed Iudicibus ordinariis, l. neque
sacrarij C. de canon. largition. l. 10. Sed neque exactum aurum 16.
penes ipsos hæere debebat (morâ enim suos inficit,) sed ad Hæere
apud eos
non debent,
sed trans-
mitti, &
quomodo?
sacras largitiones sine vlla dilatione erat mittendum. l. 2. C. de
Off. l. 2. C. de can. larg. tit. vel numeratâ pecuniâ, vel auro in
massam conflato l. 12. & 13. C. 76. de suscept. libra 72. aureis re-
spondente. l. quotiescumque. C. de suscept. & frumenta aliæque
species tributariæ erant diligenter in horreis recondendæ, &
prout designatum erat, transmittendæ. l. 2. C. de nauicular. l. ult.
C. de suscept. d. Nouel. 128. sic tamen vt translationes fierent sine
indebitis sumtibus, & ne plus haberet dispendij translatio quâ
deuotionis illatio: ne mediterraneæ ciuitates à maritimis, vel
maritimæ à mediterraneis onerarentur. l. mediter. C. de annon.
& tribut. eodem pertinet ne per collusionem tabularij po-
tentiorum sarcinam ad inferiores transferant. l. quoniam. C. de
censib. l. 11.

Forfan & huc respexit consilium Tiberij, quando eum lau- 17.
dat Tac. l. 4. in princ. Pauci per Italiam Cesaris agri. nam pro mo- Alij præ-
aliis graua-
ri non de-
bent.
do iugerum omnes soluebant l. 1. C. de quib. mun. vel præstat.
mem. felic. excus. sed qui se supra modum tributis grauari exi-
stimat, appellare potest. d. Nouel. 128. seu aliàs se excusare, si
causam habet, l. 2. C. de off. ciuit. à functionibus. vel si fortuna
acciderit, & deterioratione prædiorum, vt tributa nimia eua-
ferint, releuationem petere in futurum. Nouel. de releuat. tribu-
torum. quin & agri ab aliis deserti, ab aliis occupari paterant,
præstatione saluâ. l. qui agros. C. de omni agro desert. Enimuerò
tributorum, censuû, & vectigalium forma non eadem est vbi-
que gentium, nec hodie alicubi, quæ olim apud Romanos.

Gudelin: *vbi supra in fine.* quanquã quædam apud nos pro modo iugerum soluantur, sed maximè è cereuisia & vino. prout & apud Romanos tributum quod ex vino soluebatur, ingens fuit. *l. 4. C. Theod. de suar. & pecuar.*

18. *Durè à maleuolis, benignè à bonis exigantur tributa.* Id tamen numquam non obtinet, quod Iustin. monet *in l. 2. C. de Off. præfect. prætor. Afric.* Sicut, inquit, iubemus audaces, & feroces contra inimicos Iudices ac milites nostros esse: sic volumus eos mitis & beneuolos circa collatores nostros existere, & nullum damnum, nullamque lesionem in eos efficere. Immites sanè exactorum mores collationis grauitatem augent. beneuoli sermones, vt colloquia archiatrorum medicinarum, amaritudinem minuunt.

19. *Exactores iniusti puniendi.* Peccant ergò in Principem, & Remp. qui per mores suos tributorum odium augent. minus autem prouincialibus vltus omnino Iudicum inferendum aliquid potest indicere. quòd si eorum vel gratiosâ coniuuentiâ, vel ignobili dissimulatione temeritas admiserit curialis, eos quoque damni simplicis pœna castigat *l. placet de excus. l. 10.* & quidquid vltra debitum fuerit elicitum à curialibus, vel cohortalibus, vel aliis exactoribus, duplum eruitur. si quis autem exactorum insuper exactiois crimine fuerit confutatus, capitali periculo cupiditas eius amouenda atque prohibenda est, si in eisdem sceleribus perseueret. *l. quidquid. C. de superexacti.* Nullus

20. *In eo facinore deprehensus semel, impossiterum officij incapax.* verò thesaurorum semel deprehensus euerfor, quocumque pacto aut repetit militiam suam, aut aliam sibi acquirit per ambitum dignitatem, vel sese transfert ad aliam quamcumque militiam. *l. nullus C. de palatinis sacrar. largit.*

21. *Causa notorie sit necessaria, mitis, æqualis, & secundum patrias leges exactio.* Principem sanè & Magistratum oportet, si populum quietum velint, in tributis & vectigalibus indicendis cauere, vt causa atque necessitas notoria sit, & populo probetur. inæqualitas plebem in partes non scindat, exactorum mores & odia non exacerbent, forma indicendi patriis legibus priuilegiis uè ne sit aduersa. nam apud plebem validè, & apud suos, exterosque speciosè in seditionem agit. qua in re prudentissimi Reges, atque Magistratus, nec minùs optimi sunt lapsi; inexpertis vti consiliis. nulli magis quàm qui necessitates, & vires non supputant. *apud Tacit.* Tiberius eum proferrit libellum recitarique iussit, in quo publicæ opes continerentur, quantum ciuium sociorumq; in armis; quot classes, regna, prouinciæ, tributa, aut vectigalia, necessitates, ac largitiones. vnde & Cicero de leg. Est, inquit, Senatori necessarium noscere Remp. idque latè patet. quid habeat militum, quid valeat ærario, quos socios Respub. habeat, quos amicos, quos stipen-

stipendiarios, quâ quisque sit lege, conditione, fœdere, tenere consuetudinem decernendi, nosse exempla maiorum. Quare idem Cicero pro Balbo laudat Pompeium (vtinam idem omnibus qui Remp. administrant conueniat!) Equidem existimo Iudices, cum in omni genere ac varietate artium etiam illarum quæ sine summo otio non facillè discuntur, Cn. Pompeius excellat, singularem quandam laudem eius & præstabilem esse scientiam in fœderibus populorum, Regum, exterarum nationum; in vniuerso denique belli iure, ac pacis, nisi fortè quæ nos libri docent in vmbra, & otio, ea Cn. Pompeium, neque cum requiesceret, litteræ, neque cum rem gereret, res ipsæ docere potuerunt.

Pertinent huc præstationes, & ordinaria tributa, vectigalia, portoria, telonia, mulctarum, pœnarumque compendia, bona quæ indignis auferuntur, vacantia, pro derelictis habitâ, thesauri pars in publico inuenti, ex delicto confiscata, & ex moribus bastardorum successiones, redditus venationum, piscationû, maris, fluminû collectæ, angariæ, parangariæ, &c. aliaque regalia, decimæ nouales, ex quorundâ sententia, quos lubenter audiunt fiscales, sed aduersatur *c. tua. x. de decim.*

Finiam hæc eo repetito quod principio dixi, vt medicinas, venena, & mala necessaria tractanda omnia tributa, exactiōne miti, ineuitabili necessitate, distributione, & impensâ iustâ. Ego suggero (inquit Greg. ad Imp.) vt & si minus impensæ tribuatur, à suo tamen imperio oppressorum lacrymas compescant. Nam idcirco fortassè tantæ expensæ in hac terra minus ad vtilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. præcipiant ergo serenissimi Domini nihil cum peccato colligi. &c.

CAPVT XXXI.

De Moneta.

Monetæ ius ad Supremum, vt suprâ diximus, Principem pertinet. ideoque Monetam falsam protrudere, arrodere, adulterare supremi semper criminis fuit. neque quisquam in priuatis id excusat. Sunt tantum, qui in Principibus admittant, speciosiori tamen nomine, quasi Regia autoritas, atque inscriptio satis sit pro metallorum mixtura, ac deprauatione; valore pecuniæ naturali imminuto, legali aucto cum annonarum incremento, mercimoniorum impedimento, ac tandem cessatione, priuatâ singulorum & publicâ omnium depauperatione. Malè sanè de Principibus merentur eiusmodi consiliorum authores; sæpè tum sibi, tum

1.
Moneta non
deprauanda
quamuis
iure regio.